

Dwa lęgi pary kruka *Corvus corax* w jednym sezonie

Wiosną roku 2013, przy drodze łączącej wsie Granowice i Gądków w gminie Wądroże Wielkie (woj. dolnośląskie), stwierdzono dwa lęgi jednej pary kruków *Corvus corax*. Już w grudniu 2012 roku regularnie widywano w tej okolicy parę kruków i zauważono w szpalerze przydrożnych drzew dwa gniazda krukowatych, pochodzące z poprzedniego sezonu lęgowego. Jedno z nich było zdecydowanie większe. Gniazda znajdowały się na wysokości 12 m, między potężnymi konarami wspierającymi korony, oddalonych od siebie o 100 m topoli *Populus* sp. Podczas wizyt w dniach 22.02 i 2.03.2013 widziano kruka wysiadującego jaja w większym (dodatkowo nadbudowanym) z gniazd. Dnia 23.03 odnotowano ptaki karmiące pisklęta w gnieździe. Zaś 5.04 zaobserwowano jednego z rodziców, który leciał z podniesioną z ziemi gałęzią w kierunku gniazd. W krótkim czasie jeszcze dwukrotnie widziano ptaka z kolejnymi gałązkami, ułamywanymi z drzew. Za każdym razem ptak lecący z budulcem znikał wśród drzew rosnących między gniazdem z pisklętami i resztkami mniejszego gniazda odnalezionego w czasie grudniowych kontroli. Nie udało się jednak zlokalizować miejsca dobudowywanego, bądź nowo budowanego gniazda. Obserwacje utrudniały nieduże odstępstwa między obficie ulistnionymi drzewami rosnącymi w szpalerze. Na gnieździe z pisklętami nie stwierdzono wówczas dorosłych ptaków. Dnia 17.04 znaleziono nowe gniazdo, którym było rozbudowane wówczas mniejsze gniazdo z roku 2012. Obserwowano na nim ptaka w pozycji wskazującej na wysiadywanie jaj, a w pierwszym gnieździe (mocno pobielonym na brzegach) odnotowano dwa podrośnięte pisklęta. Zaniepokojony, wysiadujący ptak opuścił gniazdo i zachowując się agresywnie poleciał w kierunku obserwatorów. Wkrótce do zaniepokojonego ptaka dołączył partner, przebywający wcześniej na polu. Identyczne zachowanie ptaków stwierdzono podczas obserwacji powtórzonej po upływie 30 minut oraz w dniu 22.04. Podczas kontroli 27.04 w pobliżu pierwszego gniazda widziano dwa podloty karmione przez jednego z rodziców, który następnie usiadł na drugim gnieździe. W dniu 6.05 nie stwierdzono dorosłych ptaków na drugim gnieździe. Młode z pierwszego lęgu siedziały na drzewie bardzo blisko drugiego gniazda. Po chwili dołączyły do nich dorosłe ptaki i następnie cała rodzina odleciała, by wylądować na polu. Kontrola rewiru 13.05 nie wykazała już obecności kruków w szpalerze drzew. Nie ustalono przyczyny opuszczenia bądź zniszczenia drugiego lęgu.

Kruk jest gatunkiem wyprowadzającym jeden lęg w roku (Cramp & Perrins 1994, Glandt 2012). Lęg może być powtórzony w ciągu 2–3 tygodni, jeżeli strata nastąpi na początku wysiadywania (Zawadzka 2006). Przypadki takie jednak zdarzają się bardzo rzadko (Cramp & Perrins 1994). Wyjątkowo stwierdzono przystąpienie do trzeciego lęgu po stracie dwóch poprzednich w ciągu jednego sezonu (Boarman & Heinrich 1999). Opisany przez nas przypadek jest jedynym dotychczas stwierdzeniem przystąpienia do dwóch lęgów pary kruków w ciągu jednego sezonu lęgowego. W USA obserwowano przypadki sprawowania opieki nad lęgiem przez 3 osobniki dorosłe oraz pomocy przy pilnowaniu lęgu przez zeszłoroczne potomstwo pary lęgowej (Boarman & Heinrich 1999). Nasze obserwacje wykluczają jednak taką możliwość, ponieważ przy obydwóch gniazdach nigdy nie stwierdzono 3 dorosłych ptaków. Nawet w chwili zagrożenia lęgów przy gniazdach zawsze przebywały tylko dwa ptaki. Opisywane kruki żerowały głównie na pobliskich polach, gdzie wyrzucano (według relacji okolicznych mieszkańców) odpady z miejscowej ubojni. W ten sposób polujące ptaki nie traciły dużo energii na wyszukiwanie pokarmu i przez cały czas miały pod kontrolą obydwie gniazda. Jednakże dotychczas przypadki dwukrotnego przystępowania do lęgów nie były notowane w populacjach gniazdujących w rejonach o wysokiej zasobności pokarmu (Zawadzka 2006).

Serdecznie dziękujemy Dorocie Zawadzkiej i Stanisławowi Kuźniakowi za cenne wskazówki podczas przygotowania tekstu.

Summary: Two broods of the Raven *Corvus corax* in one season. W roku 2013 w gminie Wądroże Wielkie (woj. dolnośląskie) stwierdzono dwa lęgi jednej pary kruków. Gniazda znajdowały się w szpalerze przydrożnych drzew w odległości 100 m. W dniach 22.02 i 2.03 widziano kruka wysiadującego jaja w jednym z gniazd, a 23.03 odnotowano ptaki karmiące pisklęta w tym gnieździe. W dniach 17 i 22.04 obserwowano tę samą parę kruków równocześnie wysiadującą jaja w drugim gnieździe, a w pierwszym odnotowano dwa duże pisklęta. Dnia 27.04 w pobliżu pierwszego gniazda widziano dwa podloty karmione przez jednego z rodziców, który następnie usiadł na drugim gnieździe. Kontrola rewiru 13.05 nie wykazała już obecności kruków w szpalerze drzew. Nie ustalono przyczyny opuszczenia bądź zniszczenia drugiego lęgu. Opisany przez nas przypadek jest jedynym dotychczas opisanym stwierdzeniem przystąpienia do dwóch lęgów pary kruków w ciągu jednego sezonu lęgowego.

Literatura

- Boarman W. I., Heinrich B. 1999. Common raven *Corvus corax*. In: Poole A., Gill F. (eds). The Birds of North America 476: 1–31.
- Crap S., Perrins C.M. (eds). 1994. The Birds of the Western Palearctic. 8. Crows to Finches. Oxford University Press, Oxford.
- Glandt D. 2012. Kolkrahe. Verhalten und Strategien intelligenter Lebenskünstler. Aula Verlag GmbH, Wiebelsheim.
- Zawadzka D. 2006. Kruk. Klub Przyrodników, Świebodzin.

Janusz Stępniewski

Mała Kościelna 9, 64-113 Osieczna
panurus@o2.pl

Andrzej Łuczak

Łanowa 21/5, 61- 489 Poznań
a.luczak@enina.pl

Wyprowadzenie trzech lęgów przez parę dymówek *Hirundo rustica* w jednym sezonie lęgowym

W roku 2012 stwierdziłem odbycie trzech lęgów przez parę dymówek *Hirundo rustica* gnieźdzącą się w pomieszczeniu, w którym były utrzymywane krowy mleczne, w miejscowości Rogóziec, gm. Mordy, woj. mazowieckie (52°11'25"N, 22°35'28"E). Stanowisko lęgowe i zachowanie jaskółek było codziennie uważnie obserwowane przez cały sezon lęgowy, w celu zebrania danych o przebiegu poszczególnych lęgów. Podczas pierwszego i drugiego lęgu nie kontrolowałem zawartości gniazda na etapie składania i wysiadywania jaj. Dysponując jednak precyzyjnymi informacjami o terminie pierwszego wylotu z gniazda młodych dymówek oraz ich liczbie, ustaliłem datę złożenia pierwszego jaja oraz datę klucia młodych. Za minimalną liczbę jaj w zniesieniu przyjąłem liczbę piskląt, które opuściły gniazdo. Datę złożenia pierwszego jaja w każdym lęgu oraz datę klucia młodych obliczyłem przyjmując, że: 1) samica dymówki składa jedno jajo dziennie, 2) wysiadywanie trwa 15 dni, 3) młode opuszczają po raz pierwszy gniazdo w wieku 22 dni